

ДИСТАНЦІЙНІ ФОРМИ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ДО ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ПРЕДМЕТІВ МИСТЕЦЬКОГО ЦИКЛУ

Ольга Просіна,
зав. кафедри Луганського ІППО

У статті висвітлені актуальні проблеми впровадження дистанційних форм підготовки вчителів до інтегрованого навчання школярів предметів мистецького циклу.

Ключові слова: дистанційні форми підготовки вчителів, предмети мистецького циклу.

У сучасному світі відбувається активний процес переходу від постіндустріального до нового етапу розвитку людства – інформаційного суспільства, основними ресурсами якого є знання та інформація. Інформативне суспільство стрімко розвивається і змінюється, ставлячи перед системою післядипломної освіти завдання професійної перепідготовки відповідно до потреб сучасної школи. Учителі повинні володіти не лише ґрунтовними знаннями й уміннями, а й такими якостями особистості, як гнучкість, мобільність, критичне мислення, готовність до інноваційної діяльності, варіативної реалізації основних положень освітнього стандарту з урахуванням типів шкіл, можливостей педагогічних колективів тощо. Тому підготовка вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти вимагає вироблення адекватної організаційної структури системи освіти, яка б забезпечувала перехід до принципу "освіта впродовж усього життя". Дистанційна форма навчання є актуальною у досягненні завдань, що постають перед сучасною освітою.

Проблему дистанційного навчання досліджують науковці В.Кашицин, Е.Каракозова, Н.Сиротинко, В.Кравець, В.Кухаренко, Н.Свешніков, М.Кокарев, І.Ібрагімов, Є.Полат, М.Мойсеєва, А.Петров та ін. Упровадження дистанційних форм навчання в систему післядипломної педагогічної освіти досліджують українські науковці В.Олійник, В.Гравіт, В.Кухаренко, С.Антощук, Т.Сябрук, А.Клименко, Л.Ляшенко та ін.

Метою статті є показати шляхи впровадження дистанційних форм підготовки вчителів до інтегрованого навчання школярів предметів мистецького циклу в системі післядипломної педагогічної освіти (ІППО).

Під дистанційним навчанням розуміють синтетичну, інтегральну форму навчання, яка базується на використанні широкого спектра традиційних і нових інформаційних технологій та технічних засобів, які використо-

вуються для трансформації навчального матеріалу, його самостійного вивчення, організації діалогового обміну між викладачем та тим, хто навчається [1, с. 32].

Учені виокремлюють наступні характеристики, притаманні дистанційному навчанням:

наявність того, хто навчається, і того, хто навчає;

просторова відокремленість того, хто навчається, від того, хто навчає;

просторова відокремленість того, хто навчається, від навчального закладу;

підбір матеріалів, що призначені спеціально для дистанційного навчання.

Дистанційне навчання в Україні, за оцінками вчених, перебуває на зародковому етапі. Основні проблеми, що гальмують розвиток дистанційних форм освіти:

відсутність законодавчої та нормативної бази;

висока вартість послуг у режимі on-line та його обмежена доступність;

неготовність викладацького складу вести широкий навчальний процес з використанням технології дистанційного навчання;

відсутність єдиної системи контролю знань у випадку дистанційного навчання та єдиної системи державного тестування і кваліфікаційних іспитів.

Дистанційні форми освіти застосовуються в Луганському інституті післядипломної педагогічної освіти з 2001 р., що передбачає підвищення рівня якості освітнього процесу, оптимізацію системи підвищення кваліфікації, розробку регіональних програм якості

освіти, інтеграцію традиційної освіти, індивідуального консультування та групової роботи.

Дистанційні форми підготовки вчителя використовуються нами з метою формування його готовності до інтегрованого навчання учнів предметів мистецького циклу. В ході дистанційного навчання вчителям мистецьких дисциплін пропонується прослухати спецкурс: "Технології інтегрованого навчання школярів з предметів "Мистецтво" та "Художня культура". Для впровадження спецкурсу використовуються наступні методи навчання:

лекції-презентації;

практичні заняття;

наставництво;

консультації;

самоосвіта.

Метою *лекції-презентації* є вмотивувати вчителів до вивчення інтегративних технологій, методичних матеріалів з даної проблеми.

Метою *практичних занять* є формування вмінь використовувати комп'ютерні технології та технології інтегрованого викладання мистецьких дисциплін. У процесі практичних занять слухачі створюють власні електронні скрині (як правило, учителі, не мають їх), реєструються на форумі (де потім буде вестись обговорення поставлених проблем). Розглядають механізми створення блогів та розміщення власних сторінок на безкоштовних серверах Інтернету. (*Блог* – скорочене від *web log*, веб-журнал – це простий у використанні веб-сайт, де можна публікувати свої роздуми, спілкуватися, обговорювати та коментувати роздуми інших користувачів тощо).

Під час виконання інтерактивних вправ учителі на практичних заняття формують уміння з технологій інтегрованого викладання (встановлення міжпредметних асоціацій, моделювання інтегрованих уроків, інсценізацій та інші вправи).

Наставництво (за матеріалами Проекту Світового банку "Рівний доступ до якісної освіти") – форма професійної підготовки, при якій наставник як більш досвідчена особа допомагає підопічному (протезе), тобто менш досвідченому працівникові, набути необхідних професійних компетенцій, а також увійти у сферу соціально-психологічних стосунків, через які відбувається реалізація професійної ролі.

Під час оволодіння матеріалом спецкурсу роль наставника виконує андрагог (викладач або методист ППО).

Визначають наступні характеристики ефективного наставника:

•

педагогі, віддані своїй професії;

бажають удосконалювати свою діяльність через співпрацю зі своїми колегами, які зацікавлені у професійному зростанні;

вміють вирішувати проблеми (визначати проблему, генерувати альтернативні рішення, вибирати з них оптимальні, застосовувати їх та оцінювати ефективність роботи);

мають навички планування, організації праці;

мають бажання бути наставником;

володіють широким спектром навичок викладання, досконало знають програму та її зміст;

мають почуття гумору;

забезпечують позитивну й конструктивну критику;

ефективно використовують час;

здатні побудувати довірливі професійні стосунки.

Практичний досвід викладання даного спецкурсу засвідчує, що наставництво необхідно тим слухачам, які осмислили сутність і значення інтегрованого викладання та прийняли рішення викладати інтегровані курси в школі. Учитель разом із викладачем спецкурсу складає план, за яким працює наставник зі своїм підопічним. Наставництво під час дистанційного спілкування відбувається як у форматі віртуального спілкування, так і очного.

Наставництво відрізняється від консультування перш за все тим, що є наперед спланованим процесом підтримки, тоді як консультування відбувається, коли у слухача виникають запитання. Наприклад, для тих учителів, хто не володіє комп'ютером, може виявитись замало годин, відведених на колективні практичні заняття, і тому їм надається можливість отримати допомогу на індивідуальних консультаціях. У ході віртуального консультування надається допомога з питань, що виникають під час вивчення наданого методичного матеріалу, виконання проектів тощо.

Самоосвіта – "на сьогодні це не тільки освітній процес, але і стиль життя, вдосконалення власної особистості в усіх царинах: інтелектуальній, суспільно-моральній, естетичній, фізичній. Головним фактором та умовою самоосвіти є навчальна активність, що виникає із самостійно запланованої та реалізованої навчальної діяльності для себе та суспільного середовища" [4, с. 8]. Ю.Плужницький зазначає, що для процесу самоосвіти необхідні два елементи: пробудження мотивації до пізнавальної активності та забезпечення відповідної методич-

ної підготовки до подальшої самоосвітньої навчальної діяльності. На очних сесіях під час дистанційного навчання завданням викладача є зацікавити, вмотивувати й водночас забезпечити правильне розуміння навчальної діяльності для опанування технологій інтегрованого викладання.

Для впровадження спецкурсу "Технології інтегрованого навчання школярів з предметів "Мистецтво" та "Художня культура" під час дистанційної підготовки нами розроблено методичний матеріал, який забезпечує процес самостійної роботи педагогів над опануванням змісту й технологій викладання інтегрованих курсів: методичний посібник "Технології інтегрованого викладання предметів "Мистецтво" та "Художня культура" в загальноосвітній школі" [6], посібник для самостійної роботи слухачів курсів підвищення кваліфікації [5], гіпертекстові матеріали лекцій з інтегрованого навчання предметів мистецького циклу.

Розкриємо специфіку гіпертекстових матеріалів. "Гіпертекстовість – гіпертекст виступає ключовою формою буття власне навчальних курсів, які передаються студентам. Уся система і форма подачі навчальних матеріалів будується з урахуванням максимального використання переваг, які несе гіпертекст (гіпермедіа) у порівнянні із простим текстом" [1].

Дослідниця М.Дергач визначила положення-переваги гіпертекстових технологій у навчальному процесі [2], які ми адаптували згідно зі своєю специфікою та визначили, що для підготовки вчителів до інтегрованого навчання предметів мистецького циклу доцільно використовувати гіпертекстові матеріали, в яких ієрархічно організовано навчальну інформацію; її можна опанувати, формуючи власну логіку вивчення матеріалу. Так, у гіпертекстових матеріалах розкриваються закономірності, які є загальними для природи мистецтва (ритм, гармонійність, пропорційність, динаміка і статика та ін.); категорії для безпосереднього сприйняття будь-якого виду мистецтва (емоції, почуття, пафос, афекти, образ); поняття для осмислення творів різних видів мистецтва (композиція, форма, стиль, жанр, напрям); подано приклади творів музичного мистецтва (в трЗ форматі), репродукції картин та інше. Учитель може легко звернутися до кожного з понять та повернутися до основного тексту, що допомагає осмислити кожне з них. Так, вчителі музики можуть переходити до розділів, у яких розкриваються основні поняття образотворчого мистецтва, а вчителі образотворчого мистецтва – до розділів, що розкривають основні поняття музики. Структура навчального матеріалу за допомогою гіперпосилань дає змогу опанувати новий матеріал, поєднати його з тим, що вже знайомий, у сукупності це прискорює процес засвоєння знань і зміцнює зв'язок між ними.

Контроль ефективності засвоєння спецкурсу слухачами проводиться через тестування, виконання практичних завдань. Наприклад, для слухачів образотворчого мистецтва практикуються наступні завдання:

1. Проаналізуйте підручники "Мистецтво" для 2, 3, 5, 6-х класів та заповніть форму для звітності до завдання:

1) цілі і завдання курсу через структуру підручника;

2) обсяг змісту та доцільність його подання з огляду на психологічні механізми засвоєння учнями навчального матеріалу;

3) методична достатність супроводу основних текстів;

4) варіативність завдань з огляду на реалізацію принципів індивідуальної диференціації.

2. Прослухайте 2-гу частину "Місячної" сонати Л. ван Бетховена. Розкрийте можливі візуальні асоціації (які твори мистецтва можуть проілюструвати настрої музичного образу). Додаткову інформацію про сонату можна отримати в Інтернеті на блозі Рони Алека Либенсона <http://classicalmusicblog.ru/2008/02/beethoven-moonlight-sonata.html#top10>.

3. Візьміть участь у Інтернет-форумі з обговорення питань: "Як упроваджуються інтегровані мистецькі курси у Вашій школі? Які є досягнення? Які виникають проблеми?"

Виконані завдання надсилаються на e-mail викладачеві спецкурсу.

У міжкурсовий період доцільно використовувати форму *телекомунікаційної конференції*. Наведемо приклад. Під час засідання круглого столу з учителями-експериментаторами Луганщини було встановлено Інтернет-зв'язок із науковим керівником експерименту Л.Масол за допомогою програми Skype. Отримуючи відповіді на запитання та методичні коментарі автора програми "Мистецтво" та низки підручників, вчителі творчої групи знаходили практичні вирішення проблем, які виникали під час підготовки до викладання інтегрованого курсу "Мистецтво" в школі. Відеоконференція, яка відбулася під час засідання круглого столу, мала, з одного боку, дидактичне значення (визначалися питання впровадження інтегративних технологій, аргументувалося значення командної роботи вчителів для розкриття головних засад курсу); з другого боку, – вчителі краще зрозуміли специфіку і можливості сучасної техніки, які впливають на зміну орієнтирів у викладанні інтегрованих предметів у школі. У сучасному світі немає меж для обміну інформацією, і через це загострюється необхідність викладання шкільних предметів на інтегрованих засадах, відповідного формування поліхудожніх компетенцій учителів мистецьких дисциплін.

На жаль, треба зазначити, що низький рівень комп'ютерної грамотності вчителів, недостатня кількість у школі комп'ютерів, складності щодо підключення до

Інтернету та інші проблеми знижують рівень використання дистанційних форм професійно-педагогічної підготовки – навчання, консультування, наставництва.

Отже, дистанційні форми підготовки вчителів до інтегрованого навчання мистецьких дисциплін у загальноосвітній школі, започатковані на курсах у системі післядипломної педагогічної освіти, є ефективними й перспективними з огляду на інформатизацію освітнього простору загалом і мистецько-педагогічного середовища зокрема.

У даній статті проблема впровадження дистанційних форм підготовки вчителів мистецьких дисциплін окреслена частково, вона стосується переважно інтегративних технологій. Однак, проблема дистанційного навчання потребує подальшого вивчення в аспекті її впровадження в систему загальної мистецької освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гагарін О.О. Проблеми створення гіпертекстового навчального середовища [Електронний ресурс] / О.О.Гагарін, С.В.Титенко // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2007. – № 4 (110). – Ч. 2 – С. 6–15. – Режим доступу до журн.: <http://www.setlab.net/?view=Tytenko-Lugansk-Article>

2. Дергач М.А. Гіпертекстова технологія в освітньому просторі вищого навчального закладу [Електронний ресурс] / М.А.Дергач. – Педагогічні видання / е-журнал "Педагогічна наука : історія, теорія, практика, тенденції розвитку" / Журнальні випуски / Випуск № 1, 2009. – Режим доступу до журн.: http://intellect-invest.org.ua/pedagog_editions_e-magazine_pedagogical_science_vypuski_n1_2009_st_4

3. Лещенко О.Ю. Дистанційне навчання – освіта нового тисячоліття / О.Ю.Лещенко, Л.О.Лещенко // Післядипломна освіта в Україні. – 2001. – № 12. – С. 31–38.

УДК 373.3[78+75]

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦТВА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Олена Калашнікова,
Ірина Гриценко,
учителі ЗОШ "Мрія" (м. Кіровоград)

Автори розкривають власний досвід упровадження сучасних методів у процесі викладання курсу "Мистецтво" в початковій школі.

Ключові слова: уроки мистецтва, початкова школа, методи навчання.

В Україні в галузі мистецької освіти й виховання створено програми, підручники, посібники з курсу "Мистецтво", загальна дидактична структура якого поділяється на домінуючі змістові лінії (музичне та візуальне мистецтво) і додаткові змістові лінії – синтетичні мистецтва (хореографія, театр, кіно). Використання різноманітних видів інтеграції художніх знань учнів, починаючи з міжпредметних зв'язків, є вагомим сферою педагогічної творчості сучасного вчителя початкових класів, особливості професійної діяльності якого пов'язані з викладанням кількох різних предметів. Проте, на відміну від спорадичного інтегрування змісту окремих предметів під час вивчення певних тем, викладання за інтегрованою програмою "Мистецтво" в початковій школі передбачає системність і послідовність цієї роботи [1, с. 82–83]. За таких умов створюється можливість за-

стосування сучасних інноваційних методів навчання, які збагачують традиційну методику.

Третій рік поспіль у загальноосвітній школі "Мрія" м. Кіровограда впроваджується інтегрований курс "Мистецтво". За цей час були опрацьовані різні технології, форми й методи роботи на уроках мистецтва в початковій школі. Оскільки основним завданням цих уроків є формування цілісної художньої картини світу, поліхудожній розвиток особистості школяра, доцільно проводити уроки музичного і образотворчого мистецтва спареними (раз на тиждень, кожний учитель – по 1 годині): на першому уроці – музичне мистецтво, а на другому – візуальне. Елементи синтетичних видів мистецтва (хореографія, кіно, театр) вводяться впродовж обох уроків.

Серед різноманітних педагогічних технологій використовуємо стратегії формування критичного мислення. Найчастіше застосовуємо методи "мозкового штурму",